



# **HAK-İŞ KONFEDERASYONU**

## **Refahın Adil Paylaşımında Vergi ve Sosyal Politikalar Raporu**

**HAK-İŞ AKADEMİ tarafından hazırlanmıştır.**

**Haziran, 2024**

# HAK-İŞ KONFEDERASYONU

## ÜLKEMİZDE REFAHIN ADİL PAYLAŞIMI RAPORU

### ÖZET

#### 1. Bölüm: Dünyada ve Türkiye’de Gelir Eşitsizliği

Makro ölçekte ülkenin toplam gelirindeki büyümeyi sağlamak tüm ülkelerin iktisadi politikalarının başlıca amacı iken, ülke içerisinde toplumun farklı kesimlerindeki hanelerin ya da bireylerin bu gelirden ne kadar pay aldığı toplumsal refahı belirleyen önemli bir olgudur. Gelirin ve zenginliğin bireyler arasındaki bölüşümü toplumsal refah ve adalet ile birlikte sosyal bütünlük, toplumsal barış ve politik kutuplaşma üzerinde etkilidir. Bu durum, toplumsal refahı ve ekonomik kalkınmaya öncülük eden sosyal uyum, ortak hedef ve yardımlaşma gibi faktörleri zayıflatmaktadır.

Gelir dağılımındaki bozulmaların sosyal ve toplumsal etkileri kadar ekonomik etkileri de yakıcı olabilmektedir. Gelir, tüketim ya da servet dağılımındaki eşitsizlikler bir sosyal sorun olmanın yanı sıra iktisadi riskler barındırmaktadır. İktisadi krizlerin ekonomik eşitsizlikler üzerinde etkileri belirsiz olsa da, artan eşitsizliklerin iktisadi riskler biriktirdiği ve krizlere karşı ekonomileri kırılgan hale getirdiği açıktır. Gelir dağılımı eşitsizliği ekonomik olarak daha düşük büyüme oranları, ulusal tasarruf açığı ve dolayısıyla düşük yatırım düzeyi ve inovasyon kapasitesinin düşmesi ile ilişkilidir.

Gelir dağılımına ilişkin tarihsel veri incelendiğinde, küresel ölçekte ülke içi eşitsizliklerin yirminci yüzyılın başındaki zirve seviyelere tekrar ulaştığı ve dünyada ülkelerin neredeyse hiçbirinin (kısa dönemli iyileşmeler hariç) söz konusu gidişattan azade olmadığı anlaşılmaktadır. Küresel nüfus içerisinde en yüksek gelire sahip %10 toplam gelirin %52’sine sahiptir. Bir başka deyişle 2022 yılında üretilen küresel gelirin yarısından fazlasına, dünya nüfusunun yalnızca en zengin %20’si sahip olmuştur. Buna karşılık dünya nüfusunun en düşük gelirli yarısı ise, nüfustaki eşit payına rağmen toplam gelirin yalnızca %8,5’ine sahip olabilmıştır. 2015 sonrası dönemde yaşanan Covid-19 salgını ve buna bağlı olarak gelişen küresel enflasyonist ortam dikkate alınır, gelir dağılımında küresel ölçekte süregelen bozulma trendinin devam ettiği iddia edilebilir.

Gelir dağılımındaki adaletsizliğin ve artan bozulmanın birçok nedeni olabilir. Bu nedenleri küresel faktörler, ülkeye özgü nedenler ve dönemsel nedenler olarak değerlendirmek mümkündür. Gelir dağılımının küresel nedenleri arasında yapısal değişkenler öne çıkmaktadır. Teknolojik gelişme ve küreselleşme bunların başlıcalarıdır. Nihayetinde, teknolojik gelişme ve küreselleşme gelişmekte ülkelerde orta sınıf işleri ortadan kaldırarak işgücü piyasasında kutuplaşmaya ve derin bir eşitsizliğe neden oldu. Tüm bu küresel ve yerel nedenlerin yanı sıra, son yıllarda dönemsel bazı etkilerin de kuvvetli olduğu görülmektedir. Bunlardan en önemlisi elbette Covid-19 pandemisidir. Pandeminin ekonomik etkilerinden biri de artan eşitsizlikler olmuştur. Küresel düzeyde ekonomik eşitsizlikleri arttıran unsurlardan biri de enflasyon eşitsizliğidir. Hanelerin enflasyon oranlarının heterojen olması nedeniyle, fiyat değişimlerinin hane bütçeleri üzerindeki etkileri enflasyon eşitsizliği olarak adlandırılmaktadır. Covid-19 sonrası dönemde enflasyon artışı, gıda ve barınma gibi düşük gelirli hanelerin bütçelerindeki büyük yer tutan mal gruplarında daha yüksektir. Bu nedenle, Covid-19 sonrası dönemde enflasyon eşitsizliği, var olan ekonomik eşitsizlikleri arttırıcı yönde etki yapmıştır.

OECD ülkeleri arasında en yüksek dördüncü eşitsizliğe sahip olan Türkiye ekonomisi, küresel ekonomide son on yıllardaki artan eşitsizlikler trendinden de etkilenmiştir. 2002 ile 2010 dönemi arasında oldukça başarılı biçimde azalan gelir eşitsizliği ile birlikte Türkiye ekonomisinin başarılı bir performans izlediği görülmektedir. Covid-19 pandemisi ile beraber başlayan eşitsizlikler dönemi, Türkiye ekonomisinde de gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. 2010 ile 2019 yılları arasında 0.40 etrafında yatay bir seyir izleyen gelir dağılımı, 2020 yılından itibaren her yıl önemli ölçüde artmıştır. 2023 yılında gini endeksi 0.433 değeri ile son yirmi yıllık zirvesine çıkmıştır. Aynı zamanda, gelir pastasından zenginlerin aldığı pay zenginlikleri ölçüsünde giderek artarken, bu artış Covid-19 sonrası giderek artmaktadır. Bu değişimde, her gelir grubunun toplam gelirinin gelir tiplerine göre dağılımı önemli bir bulguyu göstermektedir. Buna göre, finansal varlıklardan elde edilen gelirlerin toplam gelirler içindeki payı ilk üç gelir grubunda düşmektedir. Buna karşın en yüksek gelirli grupta ise, finansal varlıkların gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı önemli ölçüde artmıştır. Finansal varlıklardan elde edilen gelirler son yıllarda gelir eşitsizliğini arttırmaktadır.

Çoğunluğunu asgari ücret üzerinde bir maaşla çalışanların oluşturduğu tahmin edilen orta gelir grubunun payı, 2006 yılında %15.2 iken 2023 yılında %14.3'e gerilemiştir. Orta gelir grubu, 17 sene içerisinde toplam gelirin %1'ine eşdeğer ölçüde gelir kaybı yaşamıştır. Öte yandan, orta gelir grubundaki erime 2019 yılına kadar ılımlı ve dalgalı bir seyir izlemiş olmasına rağmen, son beş yılda dramatik biçimde artmıştır. Gelirin, esas işteki gelir kazanma biçimine göre dağılımı incelendiğinde, ücretli çalışanların ve yevmiyeli çalışanların gelirleri, işveren gelirine oranla sunulmuştur. Buna göre, ücretli ve yevmiyeli çalışan grupların her ikisi de 2010 yılında işverenlerin gelirlerinin yaklaşık yarısı kadar gelir elde etmişlerdir. Oldukça eşitsiz gözükken bu kompozisyon zaman içerisinde bilhassa ücretli çalışanlar aleyhinde bozulmaya devam etmiştir. 2023 yılına gelindiğinde ücretli çalışanların geliri işveren gelirinin sadece dörtte birine gerilemiştir. Bu durum, gelir dağılımında izlenen bozulmanın orta gelir grubundaki erime ile birlikte diğer bir kaynağının ücretli ve yevmiyeli çalışanların gelir kayıpları olduğunu göstermektedir.

Türkiye ekonomisinde gelir dağılımının önemli yansımalarından biri tüketim eşitsizliğinde görülmektedir. Gelirin tüketime dönüştüğü fonksiyonda, enflasyon, tüketim vergileri ve tasarruf-borç ilişkisi bulunmaktadır. Bu üç olgudaki seyir gelir dağılımının daha adil ya da daha adil olmayan bir tüketim dağılımına dönüşmesine neden olabilmektedir. 2008 krizi ile Covid dönemi arasında tüketim eşitsizliğindeki artışın üçte ikisi tüketim vergilerinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de tüketim dağılımındaki eşitsizliği arttıran bir diğer unsur da enflasyondur. Enflasyonun hane halkları arasındaki heterojen dağılımı, literatürdeki çalışmaların tümünde eşitsizliği arttırıcı yönde etkiye sahip bulunmuştur.

Gelir ve tüketim eşitsizliklerine kaynaklık eden diğer unsurlar ise hanehalkı borçluluğu ve servet ilişkisidir. Türkiye ekonomisinde servetin dağılımındaki adaletsizlik gelir dağılımından çok daha yüksektir ve düşük gelirli hanelerin finansal piyasalara ve avantajlı finansal koşullara erişiminin zayıf olması servet ediniminde zorluk yaratmaktadır. Hanehalkı borcu, düşük gelirli grupların finansal piyasalara erişimini kısıtlarken servet edinimlerini zorlaştırmaktadır. Makro ihtiyati politikaların düşük gelirli grupların gelirlerini destekleyici ve finansal derinleşmeyi arttırıcı yönde olmasının gelir dağılımı adaletsizliğinin giderilmesi için faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

## 2. Bölüm: Türkiye’de Uygulanan Vergi Politikaları ve Öneriler

Raporun vergi bölümünde, refahın adil paylaşımı için hakkaniyetli vergi sisteminin analizi yapılmaktadır. Raporun temel misyonu, Cumhuriyetimizin yeni yüzyılında, Türkiye’nin çağdaş ve hakkaniyetli bir vergi sistemine sahip olması gerektiğine olan inancımız ve vatandaşlarımızın hakkının olduğu idealidir.

### Türk vergi sisteminin temel yapısal özellikleri;

- Türkiye’de vergi gelirlerinin milli gelire oranını gösteren vergi yükü oranı, %22,8’dir.
- Vergi yapısının %64’ü dolaylı vergilerden ve %36’sı doğrudan vergilerden oluşmaktadır.
- Vergi sisteminde 2023 yılı sonunda gelirden alınan vergilerin bütçedeki payı %34, tüketimden alınan vergilerin oranı %64 ve yaklaşık %2’si de servet vergilerinden oluşmaktadır. Servetten alınan vergilerde Motorlu Taşıtlar Vergisi’nin bütçedeki payı ise %1,3 seviyesindedir. Veraset ve İntikal vergisi ise ülkemizde yok denecek kadar düşük seviyelerde tahsil edilmektedir.
- Türkiye’nin vergi yükü 1990 ile 2021 yılları arasındaki vergi yükü ve değişimi açısından değerlendirildiğinde, %14,5’ten %22,8’e yükselmiştir. Milli gelire oranla %8,3 vergi yükünde artış vardır. Fakat OECD ülkeleri arasında düşük vergi yükü olan ülkelerdendir.
- 2022 yılında OECD ortalamalarına göre, gelirden alınan vergilerin payı %33,7, sosyal güvenlik ödemelerinin ağırlığı %25,7, servet vergilerinin milli gelire oranı ise, %5,6 ve tüketim vergilerinin ağırlığı ise 42,1 seviyesindedir.

### Türk Vergi Sisteminin yapısal sorunları;

- Türkiye vergiyi doğrudan kaynağından almak yerine dolaylı yöntemlerle almayı tercih etmektedir. Bu durum, OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye’deki orta ve düşük gelir gruplarının vergi yükünün daha fazla olacağını da gösteren işaretlerdir.
- Türkiye’de pandemi sonrasındaki yüksek enflasyon döneminde ücretli ve orta/düşük gelir grupları tüketim harcamalarının yüksekliği nedeniyle tüketim vergilerinin yüküne daha fazla katlanmak zorunda kalmaktadır.
- Türkiye’de kayıt dışı ekonominin büyüklüğü değişik hesaplamalarda yaklaşık %25 olarak hesaplanmaktadır. Türkiye’de kayıt dışı ekonomi nedeniyle, milli gelire oranla %3 ile %11 arasında değişen oranlarda vergi kaybı söz konusudur.
- Kayıt dışı istihdam oranı %30 seviyesindedir. Kayıt dışı istihdam üretim maliyetlerinin gerçek değerlerden oluşmasını engellediği ve varlık değerlerini değiştireceği için ‘*vergi matrahının aşınmasına*’ neden olacaktır. Hem vergi kaybına hem de sosyal güvenlik sistemine ödemelerin azalmasına neden olduğu için kayıtlı çalışanların dolaylı olarak mali yükünün artmasına da neden olacaktır.
- Vazgeçilen gelirler olarak indirim, istisna ve muafiyetlerin toplam tutarının milli gelire oranı incelendiğinde Türkiye’de yaklaşık %4 oranında vergi harcaması vardır. OECD ve G20 ile kıyaslandığında bu oran düşüktür. Fakat Türkiye’nin vergi yükü OECD ortalamasının altında ve kişi başına milli gelirin OECD’nin düşük olduğu ülkelerinden birisi olduğu için vazgeçilen vergiler, alternatif yöntemlerle finanse edilmesi gerekeceğinden vergi adaletini ve gelir eşitsizliğini etkileyecektir.
- İşçinin eline geçen para ile işverenin katlandığı maliyeti vergi takozu kavramı ifade etmektedir. Türkiye’de vergi takozu oranı %37,2 seviyesindeyken, OECD ortalaması %34,6 seviyesindedir. Türkiye’deki vergi takozu oranı, OECD ortalamasının üstündedir.

Türkiye’de gelir eşitsizliği analizi için 1985- 2022 yılları arasındaki verilere bağlı ekonometrik model (ARDL) modeli üzerinden sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre, dolaylı vergiler, kayıt dışı ekonomi ve özel sektörün kredi hacmine bağlı olarak gelir eşitsizliği artmakta; kişi başına gelir, enflasyondaki düşüş, vergi yükünün düşük olması ve şehirleşmenin gelişmesine bağlı olarak da azalmaktadır. **Eldedilen sonuçlara göre gelir eşitsizliğini belirleyen en önemli unsur, kişi başına milli gelirdir.** Kişi başına milli gelirde her %1’lik artış, gelir eşitsizliğini %3,77 oranında azaltmaktadır. Kayıt dışı ekonominin %1 büyümesi sonucunda, gelir dengesizliğinde %0,43 kadar artış söz konusudur. Türkiye’de vergi yükünün gelir dağılımını net olarak bozucu etkisi yoktur. Bu sonuç, Türkiye’nin gelir dağılımında vergi yükünden çok doğrudan/dolaylı vergi yapısının daha fazla etkili olduğunu göstermektedir. Çalışanlar ve düşük gelir grupları yüksek tüketim harcamaları nedeniyle tüketim vergileri nedeniyle daha fazla mali yüke katlanmaktadır.

Raporda, Türk vergi sisteminin, refahın adil paylaşıldığı ve hakkaniyetli bir vergi sistemine sahip olması için dört farklı öneri de bulunmaktadır. Birincisi, Türkiye’de son yıllarda çok hızlı büyüyen ve daha az vergilendirilen mali servetlerin cüzi vergi oranı ile ‘Net Servet Vergisi’nin ihdas edilmesi(112 milyar dolar 2024 yılı değerleri üzerinden gelir elde edilebilir); ikincisi, 2024 yılında yükseltile KDV ve diğer tüketim vergi oranlarının düşürülmesi gerekliliği; üçüncüsü de, Türkiye’de vazgeçilen vergilerden oluşan ekonomik büyüklüğün (100 milyar TL gelir elde edilebilir) vergi sisteminde kalmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerektiğidir. Son olarak da kayıt dışı ekonominin küçültülmesi için tüm harcamaların belgelendirilerek gelirden(vergiler matrahından) mahsup edilmesinin sağlanması, vergi denetim oranının yükseltilmesi ve vergi aflarının azaltılması ile mümkün olabilecektir. Ayrıca gelir vergisi için (1) vergi hesaplanan ilk basamağının yıllık ortalama gelir(ücretliler için brüt asgari ücretin yıllık toplamı) dilimlerinin %10’a indirilmesi ve vergi dilimlerinin genişliğinin artırılması da gelir eşitsizliğinin azaltılması için alınabilecek inisiyatiflerdendir.

Sonuç olarak, *küresel ekonomideki dijitalleşme, çevre ve ekonomik krizler nedeniyle artan ekonomik eşitsizlik vergi politikası ile üst gelir gruplarının servet ve gelirleri üzerine uygulanacak doğrudan vergi uygulamaları ile kamu gelirlerini artırıcı yönde değişmesi ve KDV/ÖTV gibi dolaylı vergilerin ise alt gelir gruplarına olan mali yükleri azaltıcı yönde değişmelidir. Özetle bu rapor, gelir eşitsizliğinin yol açtığı ekonomik sorunların bir kısmının uygulanacak vergi politikaları ile, çalışanlar ve alt gelir gruplarının durumlarının iyileştirilmesine yönelik politika önerileri sunmaktadır.*

### 3. Bölüm Refahın Adil Paylaşımında Etkin Sosyal Politikalar

Raporun bu bölümünde, elde edilen milli gelirin ve ulaşılan refahın adil paylaşımına yönelik iyi uygulama örnekleri ile ülkemize yönelik iyileştirme önerileri sunulmaktadır. Anayasal Sosyal Devlet İlkesinin, Kamu Hizmetlerinden Eşit Faydalanma İlkesinin ve Ailenin Korunması İlkelerinin gereği olarak, sosyal politikaların oluşturulmasında,

- Düşük gelir gruplarının insan onuruna uygun hayat standartlarının güvenceye alınması suretiyle gelir eşitsizliğinin giderilmesi
- Ailenin korunması ve güçlendirilmesi suretiyle gelir eşitsizliğinin giderilmesi
- Orta gelir gruplarının artan refah düzeyine uygun olarak milli gelirden pay alabilecekleri hukuki ve fiili şartların sağlanması,

Sosyal politikaların temel amacını oluşturmaktadır. Ülkemizde sosyal harcamaların milli gelire oranına bakıldığında, OECD ülkeleri arasında en arka sıralarda yer aldığı görülmektedir. Sosyal yardımların milli gelire oranında OECD ortalaması % 22 iken, ülkemizde bu oran % 8,4 olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla yoksul ve düşük gelirli kesimlerin esasen sosyal devlet ilkesi gereği olarak milli gelirden alması gereken desteği alamadıklarını görüyoruz. Kaldı ki söz konusu % 8,4 oranı primli ve primsiz yapılan sosyal yardımların tamamını içermektedir. Herhangi bir prim karşılığı olmaksızın yapılan sosyal yardımlarının toplam sosyal yardımlar içerisindeki oranı ise yalnızca % 13 düzeyindedir. Bu rakamlardan çıkartabileceğimiz sonuç herhangi bir gelire sahip olmayan veya ede ettiği gelire hayatını idame etmekte zorlanan en düşük gelir grubunun milli gelirden yok denecek miktarda gelir elde ettiğidir.

Ülkemizde özellikle primsiz yardımlar (sahiplerine yapılan yardımlar) konusunda maalesef tek bir çatı oluşturulamamış, yardım şartları ve ihtiyaç kriterlerini açık ve net bir şekilde ortaya konulamamıştır. Bunun yerine çok sınırlı olarak yapılan merkezi yardımlar dışında, yerel yönetimlerce yardımlar yapılmaya çalışılmaktadır. Her bir yerel yönetim, kendi kriterlerini, yardım şartlarını ve miktarlarını tamamen kendi inisiyatifi ile belirlemekte ve buna göre yardımlar yapılmaktadır. Bu husus yerel seçimlerde çoğunlukla bir istismar aracı olarak kullanılmakta ve vatandaşların siyasal tercihlerinde manipülasyona açık bir alan yaratmaktadır. Tamamen yerel yönetimlerin inisiyatifine dayanan ve hukuken dava edilebilir niteliği olmayan bu yardımların kendisi de eşitlik ilkesini zedelemekte ve etkinliği sorgulanamamaktadır.

Bu nedenle, sosyal yardımların merkezi bir sistemle kontrol edilebileceği, şartlarının ve miktarlarının açık ve objektif bir şekilde belirlendiği ve hepsinden önemlisi dava edilebilir sosyal haklar olarak bir bütün halinde yasal bir dayanağa kavuşturulması gerekir. Bu konuda birçok AB üyesi Ülkelerde uygulanan asgari geçim güvencesi, kira yardımı ve diğer aynı yardım sistemleri iyi uygulama örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan refahın adil paylaşımında asla ihmal edilemeyecek aile kurumunun da dikkate alınması zorunludur. Aileye yönelik tehditlerin arttığı ve bu dönemde ailenin korunmasının öneminin daha da arttığı ortadadır. Bu nedenle refahın adil paylaşımında ailenin öncelendiği sosyal politikalar önem kazanmaktadır.

Yoğun çalışma temposu içerisinde, çocukların anne baba ile birlikte geçirdikleri zaman gittikçe azalmaktadır. Bu durum toplumda kültürel bağlardan yeterince beslenemeyen nesiller ortaya çıkartmakta, nesiller arasındaki bağın giderek zayıflamasına neden olmaktadır. Bu kültürel kopuşun neticesi olarak toplumda suç oranları ve madde bağımlılığı artmakta, toplum yapısı bozulmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin birbirleriyle ve çocuklarıyla daha fazla ve nitelikli zaman geçirebilmesi bakımından ülkemizde 100 yıldır aynı şekilde uygulanan çalışma sürelerinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Öte yandan aile politikaları ile özellikle kadınların çalışma hayatına ilişkin tercihlerin birbiri ile uyumlu hale getirilmesi ve özellikle kadınların aile ve çocuk ile kariyer arasında bir tercihe zorlanmayacağı modellerin geliştirilerek desteklenmesi gerekir.

Yine aynı şekilde tıpkı AB Ülkelerinde olduğu gibi, vergilendirmede aile yükümlülüklerinin dikkate alınması ve vergi matrahı ile vergi oranlarının söz konusu yükümlülüklerle uygun olarak belirlenmesinin, ailenin ve toplumun geleceği bakımından önemli olduğu ortadadır. Bekâr ve çocuksuz bir çalışan ile evli ve/veya çocuklu çalışan kimselerin aynı oranda vergiye tabii tutulmaları, öncelikle vergi adaleti bakımından kabul edilemez. Zira bekâr ve çocuksuz çalışan ile evli ve/veya çocuk sahibi çalışanların giderleri arasında önemli farklar olacağı açıktır. Vergilendirmede bu yükümlülüklerin etkin bir şekilde dikkate alınmaması öncelikle vergi adaleti ile bağdaşmamaktadır. Vergi adaleti aynı durumda olanların aynı vergilendirme usulüne, farklı durumda olanların ise farklı vergilendirme usulüne tabii kılınmalarını gerektirir.

Artan gelir ve refahın, bu gelişmenin, büyümenin aktörleri tarafından adil bir şekilde paylaşılması gerekir. Ancak ülkemizde milli gelirin oluşmasında en büyük katkıyı veren emek kesiminin milli gelirden aldığı payının sürekli azaldığı görünmektedir.

Ortaya çıkan gayri safi milli hasıladan ücretlilerin aldığı oranlara baktığımızda, OECD ortalamasının % 55-60 civarında, AB ortalamasının da % 65-70 civarında olduğunu görüyoruz. Ancak ülkemizde gerçekleşen milli hasılanın yalnızca % 25-30 unun ücret gelirlerinden oluştuğunu görmekteyiz. Bu yönüyle çalışan kesimin milli gelirden Avrupalı meslektaşlarının yaklaşık olarak yalnızca 1/3 ünü aldığını üzülmektedir.

Çalışanların %40'ından fazlasının asgari ücretle çalıştığı, asgari ücretin açlık sınırının dahi altında hesaplandığı, istihdamın yalnızca %9 unun bir Tolu İş Sözleşmesinden faydalandığı dikkate alındığında ortaya çıkan tablonun adil bir paylaşımı ifade etmediği görülmektedir. Avrupa ülkelerinde bu oranlara bakıldığında, çalışanların yalnızca % 10 nun asgari ücretle çalıştığı ve bir toplu iş sözleşmesinden faydalanan çalışanların ortalama % 80 düzeylerinde olduğu görülecektir. Buradan anlaşılıyor ki, işverenler insani çalışma şartları bakımından emek kesimi ile pazarlıktan ziyade kanunların tanıdığı asgari düzeylerle yetinmeyi tercih etmektedirler. Bu nedenle üretilen değerlerin adil bir şekilde paylaşımı için pazarlığa dayalı bir endüstri ilişkiler sisteminin kurulması gerekmektedir. Pazarlığa dayalı bir yapı için ise güçlü bir sendikal yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Zira adil çalışma şartları ve adil ücretin bireysel iş sözleşmeleri ve asgari yasal düzenlemelerle gerçekleştirilemeyeceği iş hukukunun temel kabulleri arasındadır. Adil ve insani bir çalışma düzeninin ancak ve ancak toplu pazarlıklar aracılığıyla gerçekleştirilebileceği ortadadır. Adil bir toplu pazarlık için ise güçlü bir sendikal yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Güçlü bir sendikal yapının tesisi için ise, sendikal özgürlüklerin şeklen gerçekleştiği bir hukuki sistemden ziyade çalışanların bu özgürlüklerini hiçbir endişe ve kaygı taşımadan kullanabilecekleri hukuki bir güvenceye sahip olmaları elzemdir. Söz konusu hukuki güvencenin temelini ise gerçek anlamda bir iş güvencesi oluşturmaktadır. Bu nedendir ki iş güvencesi batı iş hukuku literatüründe iş hukukunun merkezi sinir sistemi olarak adlandırılmaktadır.